RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

VIII. ÅRG. | STOCKHOLM, 1 FEBRUARI 1919 | N:r 3.

Den stora skolreformen.

Det är helt enkelt, enligt en erfaren skolmans uttryck, den största reform Sverige haft på undervisningens område, den som nu förberedes med "1918 års revisionskommitté", vars riktlinjer uppgjordes i slutet av förra året och som i början av januari tillsatt av regeringen.

Denna kommitté, vilkens överläggningar skola ledas av ecklesiastikministern, består av följande medlemmar: chefen för skolöverstyrelsen B. J. Bergqvist, vilken under statsrådet Rydéns frånvaro kommer att leda kommittéarbetet, lärarinnan vid Whitlockska samskolan i Stockholm *Anna Brita Bergstrand,* ledamoten av riksdagens andra kammare, lektorn vid högre allmänna läroverket i Jönköping K. A. W. Björck, vilken erhållit i uppdrag att vara kommissionens sekreterare, läraren vid kommunala mellanskolan i Malmö N. O. Ekström, rektorn vid högre lärarinneseminariet i Stockholm G. R. Fåhræus, överläraren vid Lidingö folkskola N. Helger, föreståndarinnan för elementarläroverket för flickor i Falun *Gerda Martin,* ledamoten av riksdagens första kammare, hemmansägaren J. Pålsson, lektorn vid högre allmänna läroverket i Uppsala J. Samuelsson, professorn vid universitetet i Uppsala E. S. Staaff, ledamoten av riksdagens andra kammare, disponenten A. I. Swartling, ledamoten av riksdagens andra kammare, ombudsmannen A. V. Sävström, rektorn vid samskolan i Nortälje S. J. Söderlindh och läroverksrådet A. E. Åström.

Den omläggning av vårt hittillsvarande undervisningsväsende, som kommittén har att utarbeta, går ut på två betydelsefulla ting: *förstatligandet av flickskolorna* och *folkskolan som bottenskola.*

De båda principer som hävdats härmed och som ligga till grund för reformen är, enligt ecklesiastikministerns egen formulering:
"tillvaratagandet av begåvningarne, från vilka samhällslager de än komma".

Häri ligger själva huvudtanken i organisationsuppgiften. Att öppna möjligheter för de bredare folklagrens barn till fortsatt teoretisk utbildning, liksom 1918 års riksdag genom skapandet av de praktiska ungdomsskolorna å ett annat område gjort, det är i få ord sagt innebörden av det demokratiska undervisningsprogram, som nu står inför sitt realiserande.

Den andra principen går ut på att bereda lika undervisningsmöjligheter för all ungdom, manlig såväl som kvinnlig. Den skall av samhället tillförsäkras den utbildning, som den individuella läggningen medgiver och medborgarskapet förutsätter såsom nödvändig. Åt flickorna skola alltså hädanefter skapas möjligheter att i statens skolor erhålla undervisning fram till studentexamen, i överensstämmelse med ett av andra kammaren i våras enigt understruket krav.

För flickskolornas vidkommande har man tagit fasta på, att flickskolorna icke få ensidigt omskapas efter mönstret av gosskolan, likasom reformen ej får gå förödande fram över det rikare pedagogiska liv, som pulserar vid en eller annan av de nuvarande privatskolorna. Inom en god läroverksorganisation bör finnas plats för försökskläroverk under särskilt framstående pedagogisk ledning.

Som en viktig vägledande synpunkt vid den blivande revisionen framställes önskemålet, att de från gymnasiet utexaminerade gå kvalitativt bättre rustade för studier vid universitetet och högskolor än för närvarande. Gymnasialreformen måste inriktas på en rikare linjeuppdelning, därvid visserligen någon del av det nuvarande mångläseriet till studentexamen försvinner, men en fördjupning i stället uppnås i de valda ämnena, vilket ock tager större bildning inalles och större bildning för ett flertal mot förr. Härmed har en broms lagts för det förytligande, som man börjat spåra på senare tid och som kunnat bliva en fara för vår kultur om den ostört och obeaktat fått fortfara.

För lärarekrafterna har reformen icke minst betydelse, i det att flickskolornas förstatligande måste höja den allmänna lönenivån, under det att hittills enskilda skolor, som kämpat med mindre god ekonomi, icke kunnat betala erforderligt rimliga löner. Likaså inverkar förstatligandet tryggande på pensionsförhållandena och på lärarepersonalens rättsliga ställning.

Det är en ny æra, som inledes med "1918 års kommittés" arbete, ett verk, som kommittén säkerligen går till med stolthet och som hela vårt folk har anledning att vänta sig mycket av i en icke avlägsen framtid — med denna reform har Sverige gjorts mera till ett fosterland för *alla* sina söner och döttrar än det varit förut.

Kvinnorna och de förestående kommunala valen.

ALLA KVINNOR BÖRA BEAKTA den väsentliga förändring i deras ställning som riksdagens beslut av den 17 dec. 1918 innebär.

Genom detta beslut har den kommunala rösträtten gjorts lika och allmän, så att i stort sett

envar i en kommun mantalsskriven, man eller kvinna, som är svensk undersåte samt under näst föregående kalenderår uppnått tjugutre års ålder där är röstberättigad.

Samma bestämmelser gälla för val till landsting utom i fråga om valålder, som då är ***tjugusju år.*** Härigenom har rösträtten utsträckts till ett stort antal kvinnor, som förut ej varit röstberättigade, såsom till

de gifta kvinnorna,
hemmadöttrarna och
tjänarinnorna,
oberoende av om de hava egen debetsedel eller ej.

Då därtill ***varje röstande blott har en röst*** komma kvinnorna att redan vid de stundande valen före mars månads utgång, vilka skola omfatta såväl ***stadsfullmäktige*** och ***kommunalfullmäktige*** som ***landstingsmän, att få lika stort inflytande som männen.***

Kvinnorna äro nu också valbara till samtliga dessa förtroendeposter, även till ***landstingen,*** vilka i sin tur välja ledamöter till första kammaren.

Kvinnor i Sveriges land beakten det ansvar, som nu påvilar Eder. Det åligger Er att samvetsgrant sätta Er in i de kommunala och politiska frågor, som nu stå på dagordningen, så att Ni kunna avgiva Edra röster på grund av <u>självständig övertygelse.</u>

Landsföreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt.

En svensk förening för nationernas förbund.

Svenska män och kvinnor inbjudas att medverka till förbundets bildande. En organisation för upplysning och diskussion.

Den 31 januari sammanträdde för första gången en svensk förening för Nationernas förbund. Inbjudare till denna förening ha varit män och kvinnor ur skilda läger och kulturområden, Rösträtt för Kvinnor icke utrymme att nämna andra än de kvinnliga undertecknarna: Emilia Broomé, Agda Montelius, Anna Whitlock och Anna Wicksell.

Föreningen har till syftemål att stödja de krav Sverige ställer på det blivande nationernas förbund.

Genom regeringens försorg pågår i vårt land en förberedande undersökning om Sveriges ställning till de mellanfolkliga och inre problem, som bringas fram genom ett världsnationernas förbund, men inför en så genomgripande nydaning stå statsmän och regeringar maktlösa, om de icke bakom sig hava en stark folkmening, byggd på saklig kunskap och bestämd övertygelse. Vid sidan av den officiella utredningen kräves därför, att folken i de land, som vilja bli medlemmar i ett *nationernas förbund,* upplysas om de fördelar, som erbjudas och de förpliktelser, som påläggas de medverkande folken. Den mellanfolkliga rättsordning, som nu eftersträvas, skulle innebära en genomgripande omgestaltning av de internationella förhållandena och är av allra största betydelse även för vårt lands framtid. Frågan gäller alla och måste intressera alla.

De, som önska bliva ledamöter i föreningen, torde anmäla sig till fru Anna Wicksell, Mörby, Stocksund.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad med undantag av juli och augusti månader.

Redaktör: VERA V. KRÆMER.

Redaktionskommitté:
ANN MARGRET HOLMGREN,
EBBA PALMSTIERNA,
ESTER BRISMAN.

Redaktion och Exp.: 24 Brunkebergstorg 1

Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:
Pris för 1919 Kr. 2: 50.
Lösnummer 15 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av kr. 3: 25 i postanvisning till tidningens exped.

Annonspris: 10 öre per mm. å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN
24 Brunkebergstorg 1, Stockholm
Allm. tel. 147 29. Rikstel. 86 00.
Öppen vardagar kl. 1—4.30 e. m.
samt fredagar kl. 6—8 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1—3 e. m.

Hortense Berg †.

Med fru Berg, som avled i sitt hem i Vaxholm den 4 januari, förlorade Vaxholms rösträttsförening en av sina mest hängivna vänner. Medlem sedan föreningens tillkomst och en följd av år styrelseledamot och kassaförvaltare, nu senast suppleant i styrelsen, arbetade hon med övertygelse och varmaste intresse i föreningens sak. Försynt och nobel till sitt väsen ville hon aldrig framträda eller göra sig gällande, men många och goda uppslag gav hon i arbetet.

Segerns dag fick hon ej uppleva, men hon trodde, att den skulle komma. I saknad och tacksamhet bevara vi hennes ljusa minne!

Till hennes jordfästning sände föreningen en vacker krans med blommor och band i rösträttens färger.

Svaret.

De franska kvinnorna på de svenskas vädjan.

På den vädjan, som genom Ellen Key de svenska kvinnorna gjorde till de franska om att söka mildra fredsvillkorens hårdhet för Tyskland och avvända hungersnöden där, ha de franska kvinnorna nu svarat genom Frankrikes L. K. P. R.

De betona hur även Belgien, Serbien och Frankrike lida av svält och sjukdom och bönfalla om hjälp. Repressalier vill Frankrike icke utöva och livsmedel har redan börjat sändas till Österrike. Det heter vidare:

Frankrikes kvinnor rikta i sin tur tvänne frågor till sina svenska systrar: För det första huruvida de försökt åstadkomma en förbättring i de olyckliga krigsfångarnas öde i Tyskland, vilka ådömts hårt arbete på svältransoner, och för det andra huruvida de protesterat å de franska kvinnornas vägnar, när unga flickor vanärades genom den tyska administrationens avskyvärda och skamlösa åtgärder under den fientliga ockupationen i norra Frankrike.

Slutorden markera att det icke är fråga om hämnd. Ni komma alltid att finna oss i stånd till medlidande och ädelmod, men begär icke mer. Giv de tyska kvinnorna tid att genom handling gottgöra allt som kan gottgöras av den skada som dess land gjort. Men dessförinnan och så länge som deras offer kräva rättvisa, kunna vi icke drömma om att förgäta dess dåd. Att göra detta skulle vara att vägra att lyda det kränkta samvetets bud!

Rösträtten som kommer.

Sveriges kvinnor ha länge fått vänta på sin rösträtt. I de flesta andra europeiska länder deltaga kvinnorna redan sedan länge i det politiska livet. Här och var stå de också som kandidater. Vi vänta ännu, förra året så säkra om seger, att vi ej ens gjorde oss tillräckligt besvär att strida för den. Men — nu lär den ej kunna undgå oss. Huruvida det har funnits någon mening i att låta oss vänta så länge, skall jag ej yttra mig om — endast ett är visst — det bör komma till synes, om väntetiden har lupit undan i sysslolöshet, eller om den använts till hälsosam förberedelse. Man skulle kunna tänka sig, att Sveriges kvinnor läst och tänkt, studerat och undersökt, hur kvinnorna i de länder, som redan ha rösträtt, skött denna sin uppgift, vad som fattats dem, vad vi skulle vilja ha annorlunda. Man lär bäst genom egna misstag, säger någon — må vara, men man kan även lära genom andras.

Skalden sjöng en gång vackert om "det kvinnligt veka i människosinne", av vilket han hoppades "förbrödring". Och är det inte i själva verket det, vi nu gå och hoppas på? — Ingen begär underverk, och inte ens den mest optimistiske kan tro, att därför att kvinnorna få rösträtt kommer en våg av nyheter, reformer att välla in över landet. Men — vad vänta vi oss själva? Eller rättare: vad är det, vi skola åstadkomma? Det har länge sett ganska mörkt ut även i kvinnornas historia. Till männens gevär ha de länge beredvilligt stöpt kulor. Hätskhet, hat och hets har utgått ut kvinnornas led. Hetare och häftigare än från skyttegravarna ha ordets pilar avskjutits ur kvinnomunnar. Hämnd ha de nedkallat, hämnd för förlorade män och fäder! Grymheter ha försvarats av dem, lojalt ha de underordnat sig männens maktregemente. Men — låt oss över detta stryka svarta streck, låt oss säga, att det skett i stridens hetta, den strid, som varit bittrare än löpgravarnas, väntans, ovisshetens, hoppets strid. Låt oss skriva det allt på nervers konto, nerver, som ej orkade bära, skälvande, stackars blottade känslonerver! Men nu! Tycker någon, att det ser hoppfullt ut nu? Om Tysklands kvinnor skola vi ännu ej tala, de svälta, och vad mera är, deras barn svälta, de stå alltså inför den förtvivlan, då människan ryter som vilddjur eller kvider som barn. Men de andra — de segrande! De mätta, de glada, de som mist mycket men dock ha *något* kvar! Vad ha Frankrikes kvinnor svarat de tyska på deras ödmjuka bön? Vad menar den franska dam, som anklagat kejsar Wilhelm för mord å hennes man — en ensam bland miljoner. En liknande röst höres från England! — Om vad talar det allt om icke om hat och hämnd, hårdhet, oförändrad trots alla lidanden.

Från Sveriges kvinnor har en vädjan utsänts, en bön om skonsamhet, en bön om mat för hungrande tyska kvinnor och barn. Nåväl, vi ha åtminstone visat vår vilja, till vad verkan det nu hava kan. Men Sveriges kvinnor ha ett stort värv framför sig. Tiderna igenom ha kvinnorna här varit dugliga och kloka, vi ha många stora kvinnonamn att minnas och än flera och kanske än större, som hade förtjänts att hågkommas men nu äro bortglömda. Socialismen gör sitt segertåg genom världen. Dess tid är kommen, vi kunna ej motstå utvecklingens vågrörelse. När kvinnorna gå till val, skall det bli för programmen 8-timmars arbetstid, statsbeslag av kommunikationsmedel, banker, fabriker m. m. i samma väg, allt avsett att skapa bättre och drägligare villkor för dem, som hittills stått på skuggsidan. Om det kunna vi, för så vitt vi sett det levande livet i ansiktet, ej säga annat än att det är rätt och behövligt. Men det skall komma en tid, då dessa frågor nått sin lösning eller åtminstone börjat lösas. Då skall det visa sig, om det kvinnilga insteget i statens liv har den betydelse vi hoppas och vänta. Bakom de yttre kraven speja vi efter idealiteten, den socialismens idé, som en gång var stor och vacker men nu så fördunklats av materiella krav, att kvinnorna kanske få svårt att åter plocka fram den i dagern. Man kan ej begära, att vanliga dödliga människor skola, medan de svälta och frysa, strida för ideella mål, men då den första hungern blivit stillad, vänta vi, nej, vad säger jag, fordra vi, att "det kvinnligt veka skall frälsa världen" ur denna krassa, sorgliga materialism, denna maktens, hämndens, intoleransens och oförståndets atmosfär, i vilken det snart ej är möjligt att få ett enda andetag frisk luft.

Det är ej bara bland de krigförande folken luften är kvav; här i Sverige ha vi haft mer än nog av krig i tidningar och böcker, i hem och möteslokaler. Skall det lyckas oss svenska kvinnor att föra fram den tanken, att reformer göras inifrån och ut, att det är på den inre människan det kommer an och att det är en skam för 20:de seklets kvinna att likt barbartidens hetsa till strid? Skall det lyckas oss själva att ej låta oss drivas i flock som får, fanatiskt följande partifärgen, utan egen tanke bakom dess program och utan tolerans och förståelse för oliktänkande?

Vi hava väntat länge på vår rätt. Må vår insats bli sådan, att man ej med fog kan säga till oss: "Det hade ej varit någon förlust, att ni väntat än längre."

E. P—son.

De engelska kvinnorna och valen.

Kvinnornas deltagande i de nyligen avslutade engelska valen var synnerligen livligt, och det är därför en stor missräkning att ingen kvinna kommer att taga sitt inträde i parlamentet. En kvinna blev, som vi förut omtalat, visserligen vald, nämligen grevinnan Markievicz, men då hon dels tillhör Sinn Feinpartiet, vars medlemmar icke komma att infinna sig i parlamentet, dels som gift med en utlänning icke varit valbar, kommer underhuset alltjämt att sakna kvinnliga ledamöter.

Femton kvinnor hade varit uppsatta som kandidater, av vilka de mest kända torde ha varit Christabel Pankhurst, miss Mary MacArthur, de kvinnliga fackförbundens sekreterare, mrs Despard och mrs Pethick Laurence. Att dessa femton kvinnor icke blevo valda berodde, säger den engelska rösträttstidningen Common Cause, på precis samma orsaker som gjorde att omkring 440 män, som uppsatts som kandidater, icke kommo in. De hörde nämligen — *med undantag* av Christabel Pankhurst — icke till "koalitionen", Lloyd Georges anhängare, som nu vunnit en så överväldigande majoritet. Kvinnor voro i stället rena liberala eller arbetarekandidater eller oberoende, och deras ställning försämrades dessutom ytterligare därigenom att de genomgående uppsatts i de valkretsar, där utsikterna voro sämst.

Det är djupt att beklaga, icke endast att ingen kvinna blivit vald, utan även att så många män, som varit kvinnosakens säkra och beprövade vänner i underhuset, denna gång fått stanna utanför. Sir W. H. Dickinson, mr Arthur Henderson, mr Philip Snowden, mr Ramsay Mac Donald och flera andra ha måst vika för koalitionens övermakt, och kvinnorna kunna nu endast hoppas att dessa deras pålitliga vänner skola återvända, då nästa val under lugnare förhållanden äga rum.

Skydd mot barnarbete. — Lika lön för lika arbete.

Ett kvinnornas upprop till Internationella socialistiska konferensen i Schweiz.

Vi understryka härmed nödvändigheten av kraftigt skydd mot barnarbete på arbetsmarknaden och särskilt reglerande bestämmelser rörande ungdomens arbetsförhållanden, samt införandet av lagstadgad 8 timmars arbetsdag och utvidgad yrkesinspektion.

Vi understryka vidare kravet på lika lön för lika arbete för män och kvinnor, vilken princip även bör tillämpas, om man i vissa fall skulle vilja införa högre löner för de medborgare som hava försörjningsskyldighet mot barn.

Däremot få vi framhålla i enlighet med av oss förut framförda synpunkter att en särskild skyddslagstiftning för kvinnor inte är gagnelig (förutom för barnaföderskor).

Kvinnornas förvärvsmöjligheter begränsas därigenom och utestängandet från för kvinnorna lämpliga och väl avlönade yrken bli genom en särlagsstiftning en följd.

Särdeles omotiverat är det väl nu att fortsätta på förut inslagna vägar om särslagsstiftning då kriget visat i vilken stor utsträckning kvinnorna hava arbetat inom olika arbetsområden.

Den skyddslagsstiftning som man nu vill genomföra, kommer ju också att förhindra, såväl mäns som kvinnors utsugning i arbetet.

Vi ställa stora förhoppningar på förevarande konferens, och förvänta vi att här förelagda synpunkter skola bliva beaktade.

För Socialdemokratiska Kvinnornas centralstyrelse.

Anna Sterky. Ruth Gustafson.
Anna Lindhagen. Signe Wessman.

För Socialdemokratiska Kvinnornas samorganisation.

Amanda Frösell. Anna Johansson.

Den första kvinnan i ett riksdagsutskott.

Danska folketingets utskott för behandling av regeringens proposition angående kvinnors tillträde till statliga och kommunala befattningar har till ordförande valt fru *Elna Munch.* Det är första gången i den danska författningens historia, som en kvinna valts till ordförande i ett riksdagsutskott.

Fru Munch tillhör det radikala partiet. Hon är gift med nuvarande försvarsministern fil. d:r P. Munch. Hon har varit en ivrig förkämpe för kvinnans rättigheter och härom hållit föredrag även i Stockholm under vintern 1913.

L. K. P. R:s upplysningskurs.

tog sin början tisdagen den 21 januari i K. F. U. M:s lokal, då sekreteraren i Sv. Statsförbundet H. Lindholm föreläste över ämnet "Kommunalförvaltningens organisation och arbetsformer". Lokalen var fullsatt till sista plats. Anslutningen till kurserna ha visat sig över all förväntan stor.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o
Kungl. Hofleverantör
Rikst. 429 **Fredsgatan 3, Stockholm.** A. T. 5048
Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i
Siden- & Ylle-Klädningstyger
Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Eline Hansen †.

Det är svårt att tro på att Eline Hansen skall vara borta för alltid. Den som länge arbetat inom kvinnosak och även fredssak här i Skandinavien vande sig vid att alltid till sist finna henne som en fast punkt, en ankargrund, där man kunde stanna och lita på att nu blev det gjort som skulle göras. Hon var sig alltid lik, tänkte aldrig på sig själv, endast på saken; hon var alltid villig så långt hennes krafter räckte och ett gott stycke längre, hon var pålitlig till det yttersta och skötte allt sitt stora arbete stilla och enkelt utan att göra minsta väsen av sig eller sitt. Och när som helst kan jag se hennes spelande, intelligenta ögon.

Hon skulle ha fyllt 60 år nu i oktober. Ursprungligen var hon folkskollärarinna, från 1889 i Köpenhamn. Fram på nittiotalet blev hon intresserad för skolköksfrågan och reste till Norge, som den gången var föregångsland på detta område, och tog examen där som skolkökslärarinna 1897. Senare studerade hon skolkökssaken i Tyskland, Belgien, England och Skottland och arbetade ivrigt för den genom föredrag och tidningsartiklar. 1901 blev hon lärarinna vid Statens lærerhøiskole och 1910 skolköksinspektris.

Men utom sitt yrkesarbete var hon en ivrig förkämpe för kvinnosak i allmänhet och rösträttssak i synnerhet. Hon var i många år medlem av Dansk Kvindesamfunds styrelse, hon var ordförande för Danske Kvindeforeningers Valgretsforbund och var alltid en ny de danska delegerade vid Alliansens möten, där hennes stora språkkunskaper kommo väl till pass, i synnerhet då det gällde att tolka från något av de skandinaviska språken. Hon deltog också i det nordiska samarbetet på kvinnosakens område. Och nu under kriget tog hon även verksam del i kvinnornas fredsarbete, som hon omfattade med brinnande kärlek. Naturligtvis var hon med i en massa hjälporganisationer nu under kriget; hon var bl. a. medlem av den danska hushållningskommissionen och av en av de köpenhamnska hyresnämnderna. Hon var icke av dem man först och genast stötte på i Danmark. Men höll man på en tid att arbeta där, så kom man slutligen alltid till henne, och hade man en gång funnit henne, så glömde man sedan icke vägen. För hennes aldrig svikande intresse, hennes ljusa vänlighet, hennes klara förstånd, hennes stora redbarhet och flärdfrihet bevara vi henne alla i ett tacksamt minne.

Anna Wicksell.

En insamling för ett antal gamla barnmorskor.

har satts i gång av en stor mängd läkare samt styrelseledamöterna i Barnmorskornas i Stockholm understödsförening Anna Bergström, Matilda Karsten, Elisabeth Sebardt och Hanna Qvarzell. Sedan ungefär 60 år tillbaka verkar Barnmorskornas i Stockholm understödsförening. Delägare i denna förening är berättigad att efter fyllda 60 år uppbära 200 kr. i årligt understöd. Detta belopp, som i och för sig måste anses alltför otilläckligt, kan föreningen dock utbetala till endast 18 barnmorskor, under det att för närvarande sju, som fullgjort sina inbetalningar till föreningen, ej kunna få något understöd på grund av kassans ringa tillgångar. Det är för att få medel till detta resterande understöd insamlingen satts i gång. Hur behjärtansvärd denna är, behöver icke understrykas, det räcker att konstatera fakta här ovan! I väntan på att stat och kommun bättre sörjer för dessa sina tjänare, som ha ett så hårt och otackat liv till lön för sin insats för andra, är det man nu söker få ihop ett belopp, som man hoppas icke blott skall räcka åt de sju, utan även kunna öka samtligas alltför eländiga pensioner.

Upprop till ett världsförbund av röstberättigade kvinnor.

Mrs Carrie Chapman Catt, president för National American Woman Suffrage Association och International Women Suffrage Alliance, har sänt ut ett upprop till en sammankomst av röstberättigade kvinnor såsom en förberedelse till organiserandet av först en nationell och sedan en internationell sammanslutning av röstberättigade kvinnor i avsikt att göra kvinnornas åsikter gällande inom världspolitiken.

Hennes upprop till de röstberättigade kvinnorna lyder:

"De kvinnliga röstande i världen ha nu ett enastående tillfälle att på ett oförglömmeligt sätt vara till gagn för mänsklighetens frihet och välfärd. Det är ett tillfälle, som icke mer skall komma i deras väg. Olyckliga nationer vädja om hjälp mot hindrande fördomar och traditioner å ena sidan och konflikter om herraväldet mellan partier med skilda teorier å andra sidan. Det är icke första gången detta har hänt. Historien endast upprepar sig själv, kommer löftet om en kommande frihet för män och kvinnor att sluta med en lika sorglig missräkning som förut? Det tillfälle som nu erbjudes kvinnliga röstberättigade, är att hindra, att historien upprepar sig själv.

När det Napoleonska världskriget slutade, uppkom en impuls till demokrati. Troner vacklade och den allmänna rösträtten för män blev en möjlighet. Den var redan införd i Spanien och en förestående reform i Frankrike och Italien. Men det fanns icke någon internationell organiserad förening av sådana, som sympatiserade med demokratien, som kunde giva vare sig andlig eller materiell hjälp. Å andra sidan sammanslöto sig konungarna och aristokraterna i Preussen, Österrike, Ryssland och Frankrike och ingingo det hemliga fördraget i Verona. De kom om överens om att med sitt förenade inflytande undertrycka de folkrepresentationer, som redan funnos i Europa och förhindra, att nya dylika tillkommo. Med tillhjälp av bajonetten hölls Europa lugnt, konstitutioner, rösträttsprivilegier och tryckfrihet undertrycktes och ledare av demokratiska resningar halshöggos eller skrämdes till tystnad. "Frukterna av Waterloo", som doktor Basset kallar dem, voro förlorade.

Hundra år ha förflutit sedan dess och världen har gått mycket framåt. Och dock äro autokraterna, de konservativa i varje land, våra egna inberäknade, lika rädda för verklig demokrati och lika beslutna att förhindra dess införande som de någonsin varit. I våra dagar äro de måhända färre till antalet, men de ha ännu en farlig och oberäknelig makt. Det kan icke finnas någon rättvis, väl avvägd, permanent representativ regering, som ställer kvinnorna utanför. Den man, som tror, att Gud utrustat honom med förmåga att rösta och välsignat honom med rätt till självstyrelse och dock tror, att kvinnorna varken ha förmåga eller rätt att rösta i sin egen regering, är blott en modifierad form av ex-kejsaren, som förklarade, att han var Guds verktyg och att människornas självstyrelse var omöjlig.

De röstberättigade kvinnorna i världen, och deras antal räknas till millioner, kunna genom enighet och energi uträtta mera för kvinnorna i de kämpande nya republikerna än män någonsin gjort för dem. Ledarna bland dem kunna hjälpas och uppmuntras på ett oändligt antal sätt. Enligt vad de röstande kvinnorna erfarit kan mycket göras för att göra den blyge djärv, övertyga den tvivlande och stärka hela rörelsen.

Om en intelligent och vaken demokrati verkligen är den enda säkerheten mot ett världskrig,och ingen har framkastat någon annan, då böra de kvinnliga röstande veta, att deras tillfälle är mera än en öppen dörr, det är en uppmaning till handling.

De förenade kvinnliga röstberättigade i Förenta Staterna, Storbritannien, Canada, Australien, Nya Seeland, Sverige, Norge, Danmark och Finland komma att utgöra en makt, som icke kan undgå att göra sig gällande även mot en förenad europeisk konservatism.

De franska kvinnorna och rösträtten.

Förut har i R. f. K. meddelats att franska senaten förelagts ett lagförslag om rösträtt för kvinnor. Förslagsställaren var M. Louis Martin.

Den bekante senatorn tillbakavisade i sitt tal de vanliga invändningarna mot kvinnorösträtten och förklarade sig vara övertygad om att kvinnorna skulle komma att öva ett gott inflytande på den offentliga moralen.

Aldrig har vårt land, hette det, i högre grad än nu haft behov av hygieniska institutioner, omsorg om barnen och de unga flickorna. Det är det arbete kvinnorna främst kräva av riksdagsmännen. Vår lagstiftning skall bliva renare och bättre genom kvinnans inflytande som medbestämmande samhällsborgare.

När allt kommer omkring äro de invändningar, som göras mot kvinnorösträtten blott en vanesak. Senatorn trodde därför att Frankrike utan dröjsmål skulle ställa sig i linje med de framstegsvänliga nationer, som givit kvinnorna rösträtt.

I "La Revue" gör en författare några randanmärkningar till M. Martins tal.

Mannen har varit jordens herre intill den stora världsolyckan. Han har icke kunnat göra något för att rädda oss från den. Genom kvinnornas hjälp är nu civilisationen räddad; vilken skriande orättvisa skulle det då inte vara, om han allt framgent behölle alla rättigheter och överlämnade skyldigheterna åt henne.

I den värld, som uppstår efter kriget, skall kvinnans största uppgift vara att höja samhällsmoralen. Den demokratiska æran lider överallt av fel, som hota att göra den avskydd. Alla, som hoppas på en bättre och lyckligare mänsklighet, se hän mot kvinnorna.

*

I pressläggningsögonblicket kommer underrättelsen att franska deputeradekammarens allmänna administrationsutskott har uttalat sig till förmån för rösträtt vid alla val av kvinnor, som äro över 21 år, under förutsättning att de äro gifta, änkor eller familjeförsörjare.

"När jag blir riksdagsman".

Det har hänt någon eller några gånger förut under åren, att kvinnor tillfrågats om vad de skulle arbeta för om de vore riksdagsmän. Nu har samma rundfråga tillställts ett stort antal kvinnor ur skilda läger och de ha svarat och svara alltjämt i tidningen ifråga, "Social-Demokraten".

Det är en ganska märkbar skillnad på grundtonen i de svar som givas nu, mot de som givits förr. De äro icke blott säkrare. Säkerheten får sitt bästa och mest karaktäristiska uttryck hos skolköksinspektrisen Gertrud Bergström, som helt enkelt och f. ö. helt befogat slutar sitt svar med dessa ord: "Vidare, när jag sitter i riksdagen." Men skillnaden ligger mest däri, att det är vida mer kvinnorna vilja göra nu än förr. De ha hunnit ofantligt mycket längre på några år, deras fält är större, deras intressen flera. Kraftigaste vittnesbördet härom ger kanske svaret från L. K. P. R:s förra ordförande, Signe Bergman, som förklarar att hon skulle arbeta för "Sverges ställning till den stora världspolitiska rekonstruktionen".

"Mitt riksdagsarbete skulle framför allt inriktas på att söka åstadkomma den orientering västerut, som redan långt före 1914 för mig hägrat som ett mål att verka för, och som nu efter krigsårens erfarenheter framstår såsom målet framför alla andra", fortsätter fröken Bergman. "Bland åtgärder i sådan riktning ville jag särskilt nämna:

Utsändandet av en undersökningskommission till vår representation på de viktigaste platserna i utlandet och en omedelbar rekonstruktion i överensstämmelse med tidens krav, där så påfordras;

genomförandet av en fullständig omorganisation av vår nyhetsförmedling med utlandet;

öppnandet av daglig ångfärjeförbindelse med England;

insättandet av flera stora post- och passagerarefartyg direkt på Amerika;

återinsättandet av franska språket på dess gamla plats i svensk undervisning utan ett tillbakaträngande av engelskan;

beredandet av långt större möjligheter än hittills för studieresor till de anglosachsiska länderna genom statsanslag och stipendier åt såväl studenter som yrkesarbetare, åt ämbetsmän, lärare, riksdagsmän och stadsfullmäktige m. fl.;

beviljandet av anslag för en reorganisation av vårt hotell- och turistväsende med därtill sammanhörande reklamväsende för att göra Sverge mera tilldragande som turistland och därigenom bättre känt och uppskattat av en anglosachsisk publik.

Med ett ord beredandet av en väsentligt ökad samfärdsel med och därmed sammanhängande ekonomiskt såväl som andligt utbyte med västmakterna, varigenom Sverge slutligen skulle komma att rycka upp bland de nationer, som gå i spetsen för världsutvecklingen, de som i den nu avslutade världskampen hemburit seger åt rätten mellan folken och demokratins oblodiga seger inom densamma."

Vi ha återgivit hela detta svar för att visa, hur "manligt" eller rättare medborgarmässigt det är. Ofantligt många kvinnor skola i enlighet med sin naturell söka verka för ungdomen, för förbud mot barnarbete (Ruth Gustafsson), för bättre bostäder (Anna Maria Roos), för värn åt barnens rätt (Agda Östlund), för åtgärder mot trångboddhet (Tora Holm), för större möjligheter i det husliga arbetet (Cecilia Bååth-Holmberg) samt för lika lön för lika arbete, som många påpeka vara ett gammalt önskemål, som kräver sin lösning.

Fröken Signe Bergmans svar pekar emellertid på, hur kvinnor under dessa senare år så grundligt och så intresserat ha satt sig in i sitt lands vitala frågor, att deras insats i t. ex. riksdagen eller var helst de skulle få ett tillfälle att göra den, skall bliva långt mindre begränsad än man velat tro. Det är sant, att det speciella kvinnliga inflytandet behövs, kvinnors arbete för medsystrar och för barnen. Men å andra sidan har det alltid legat en orättvisa i att icke vilja se kvinnor som människor och medborgare, i att draga upp könsgränser för dem. Man ser av blott detta enda svar, hur orimligt ett sådant gränsdragande à priori är. Samhällsmoderligheten har saknat representanter i våra styrelser, den statliga och kommunala och man väntar på den. Men kvinnor ha insatser att göra även efter individuell, efter mänsklig och allmänkulturell läggning och härom vittnar Signe Bergmans svar på frågan här ovan, liksom Anna Wicksells svar, att "den nya tiden har två huvuduppgifter: att skapa ett stabilt rättsförhållande mellan staterna och att avskaffa fattigdomen". För det senare ändamålet föreslår hon att staten skall få medarvsrätt i alla dödsbon över en viss storlek. Eller Ellen Vestmans om nödvändigheten av kooperativa företag. Alla dessa svar äro en sådan fingervisning om hur åtminstone en del av kvinnorna komma fullt förberedda till ett verk, man så länge velat utstänga dem ifrån.

V. r. K.

Böra kvinnorna ha ett eget tidningsorgan?

På frågan, huruvida kvinnorna böra ha ett eget tidningsorgan eller ej, intar jag i stort sett samma ståndpunkt som förfäktades i förra numret av R. f. K. Jag kan visserligen icke neka till, att även hos mig ofta tanken på ett kvinnligt s. a. s. centralorgan uppkommit. Men, huvudsakligen med kännedom om den kvinnliga inbördes solidaritetens klena utveckling, fruktar jag, mer än jag hoppas, ett dylikt. Då det nu emellertid bestämts, att "Rösträtt för Kvinnor" skall fortsätta "som organ för den upplysningsverksamhet, som alltjämt kräves", hoppas jag varmt att detta betyder ett handtag åt dem av oss, som skriva i sociala ämnen, berörande kvinnliga livsfrågor även utanför de rent politiska. Härigenom skulle man ju kunna tänka sig att R. f. K. så småningom fullt organiskt växte ut, för att den dag, då flertalet kvinnor vaknat upp till insikt om sina medborgerliga förpliktelser, stå färdig att tillgodose de ökade kraven, vare sig som daglig tidning, centralorgan eller begåvat med annat namn, lämpat efter tidsläget. Vilket ju ej skulle behöva betyda något särskiljande som "kast" eller bristande vilja till samarbete med männen. Med kännedom emellertid om de besvärligheter, för att icke säga svårigheter, som en kvinna har att övervinna vid placerandet av sociala inlägg, t. o. m. om hon är bofast inom viss tidning, kan jag ej neka till, att önskvärdheten av exempelvis en rätt så rymligt tilltagen "kvinnornas spalt" eller "från det sociala arbetsfältet" i likhet med dem för andra intressen inom konst, idrott, hemmets, från skolvärlden etc., gör sig mycket starkt gällande. Skulle icke någon av de dagliga tidningarna inse det berättigade häri, så blir det väl knappast någon annan utväg än att lita till R. f. K., som givetvis sitter inne med de största förutsättningarna att tillfredsställande lösa problemet. Till slut några ord angående ett önskemål, som jag mycket ofta hört uttalas, även inom kretsar, där man högt skattat den stora saklighet, som utmärker R. f. K. Ännu är ju dock det antal kvinnor, som ha blick för saklighetens styrka det större, de läsa helst icke annat än det som i formen tillika är "underhållande". Det ena behöver dock väl icke utesluta det andra. Liksom den ärade redaktrisen bortser även jag från det s. k. lättare gods, som icke på något sätt är symptomatiskt med avseende på förståelsen för kvinnorörelsen och därför behöver tillrättaläggas. Till R. f. K:s medarbetare räknas dock i närvarande stund våra främsta författarinnor. Varför då ej giva det litterära inom vissa gränser det utrymme, som med rätta tillkommer det i kvinnlig utveckling? I de allra flesta fall, då jag hört hithörande önskemål dryftas, har det skett i den fasta övertygelsen, att kvinnorörelsen endast skulle vinna på, om R. f. K. finge en läsekrets utanför "pliktmänniskornas" eller de "direkt" intresserades krets. De 'hjärnor och pennor", för att tala med d:r Bjerre, som hittills stått i spetsen för kvinnosaken, äro ju en borgen för att endast det bästa är gott nog, då det gäller de ädla mål mänsklighetens kvinnor och män kämpar för.

Dagmar Waldner

I *Arvidsjaur* äro nu flera kvinnor invalda i de kommunala institutionerna. Fyra kvinnor i barnvårdsnämnden, fyra i fattigvårdsstyrelsen, en i kommunalnämnden (som suppleant). Alla tillhöra F. K. P. R. Föreningens ordförande är fattigvårdsstyrelsens vice ordförande.

Den 14 januari avhöll föreningen ett offentligt möte, varvid resolutionen för en Wilsonfred antogs. Vid detta tillfälle hölls av föreningens ordförande fru Alma Lundberg ett anförande över: Vad kunna kvinnorna göra för att i hem och skola arbeta för freden?

Nydaningsarbetet efter kriget.

Bostadsfrågan, en av kvinnornas uppgifter för det nykonstruerade England.

Många och viktiga lärdomar har England inhämtat under kriget, och en av de viktigaste bland dem är betydelsen och värdet av den kraft, som kvinnorna representera. Den största uppgiften, som ligger framför dem i framtiden är uppbyggandte av en ny värld på ruinerna av den gamla, och vikten av deras hjälp i denna oerhörda uppgift har redan officiellt erkänts genom att en kvinnlig kommitté har utnämnts till rekonstruktionsdepartementets rådgivande utskott. Denna kommitté, som består av kvinnor av alla klasser, är för ögonblicket sysselsatt med att samla upplysningar och statistiska uppgifter för rapport om bostadsförhållandena i Storbritannien och Irland. Anskaffandet av speciellt arbetarelägenheter är ett av de angelägnaste problem, som den engelska regeringen har att lösa efter kriget.

Detta problem var i stort behov av lösning redan före 1914. I vissa åkerbruksdistrikt rådde redan då en nästan absolut brist på bostäder, och i de stora industristäderna voro arbetarebostäderna ej endast otillräckliga i antal utan även undermåliga. Förr byggdes arbetarebostäder till stor del på spekulation, och försåvitt husen voro ordentligt byggda och ej hälsovådliga, voro de lokala myndigheterna, vars plikt det var att inspektera dem, tillfredsställda. De utövade ingen kontroll — de hade ej ens rätt att göra det — över byggnadsplanen eller det inre ordnandet av dessa bostäder, vilka byggts mera i avsikt att placera ägarnas kapital fördelaktigt än att skapa goda hem för de blivande hyresgästerna.

Men här liksom på så många andra områden håller den engelska staten upp en hämmande hand för de individuella spekulationerna i det allmännas intresse. De framtida arbetarebostäderna komma att närma sig det engelska idealet "home, sweet home" mera än de förr gjort. Denna dyrkan av "hemmet", som är så fast rotad i det brittiska folkets hjärta, är visserligen oberoende av stock och sten och av frågan om rummens antal och storlek, men folkets hälsa beror i alla fall på vilket slags hus, som betecknas med det magiska ordet "hem". Läkarna skriva de flesta sjukdomar på de dåliga bostadsförhållandenas konto, och experimenten med trädgårdsstäder, som startats i olika delar av England under de sista trettio åren, visa, att den sociala reformatorns och läkarens åsikter överensstämma i denna punkt. Nu har för första gången i Englands historia bostadsproblemet blivit en nationalfråga. De 1,000,000 hem, som skola byggas efter kriget för att fylla de återvändande soldaternas behov, komma att bli ej blott "tak över huvudet", utan hem, vilkas byggnadsplan och konstruktion kontrolleras av regeringen, så att de erbjuda ett maximum av bekvämlighet för ett minimum av hyra.

Hemmet är kvinnans verkstad, och hon kan följaktligen bättre än en man döma om, vad som hör till ett verkligt bekvämt inrättat hem. Kvinnokommitténs uppgift är alltså att ta reda på arbetareklassens kvinnors kollektiva åsikter visavi bostad och att frambära dem till ministern för rekonstruktionsdepartementet och hans rådgivare. Resultatet av denna undersökning har redan ådagalagt åtskilliga allmänt omfattade önskningar, vilka till största delen åsyfta förenklande av hemarbetet. Arbetarehustrun vill ha ett hus, som hon kan sköta väl med så litet besvär som möjligt. Ett badrum och riklig tillgång på varmt vatten anses allmänt som nödvändigt för familjens välbefinnande, likaledes ett vardagsrum jämte kök och flera sovrum för familjer med många barn.

Kvinnokommittén är dessutom sysselsatt med att undersöka tillgången på material för byggandet av de framtida hemmen. Bristen på glas och timmer, som förorsakats av kriget, kommer ju ej att fyllas genast efter fientligheternas upphörande. Fönstrens storlek få ju ej minskas i ett modernt hus, så man får använda flera och mindre rutor. Golven är en annan svårighet, som den framtida byggmästaren måste besegra. Hitintills har man ej funnit något tillfredsställande ersättningsmedel för trägolvet, som kräver målning.

När problemet om hur man skall bygga huset har lösts, så återstår dock den svårare frågan: var man skall bygga det. De stora städernas fantastiska växt, beroende på industriens utveckling, är lika beklagansvärd från hälsans som från skönhetens synpunkt. Det fabulösa värde, som utrymme, ljus och luft representera i en stad som London, gör, att de fattigaste kvarteren få umbära det. Det enda botemedlet är decentralisering. Behovet av mindre och modernt byggda städer kan endast överträffas av behovet av större och modernt byggda hus. Decentralisering möjliggöres ju också mer och mer genom de ständiga förbättringarna av våra snabba mekaniska transportmedel.

Det är troligt, att de jättefabriker, som nu sprungit upp i olika delar av England, och vilka efter kriget väl komma att omskapas från krigets till fredens redskap, skola bli kärnan till dylika nya städer, vilka komma att intaga en medelställning mellan de stora städerna och landsbygdens byar. Rekonstruktionsdepartementets kvinnliga kommitté har redan börjat studera dylika möjligheter. Den hoppas också, att denna framtida utveckling kommer att återuppliva den engelska arkitekturens nobla traditioner. Den uppväxande generationen, som är bättre uppfostrad och mera ärelysten än den föregående, kommer att fordra mera skönhet och bekvämlighet i sina hem. Även om detta begär ännu till en stor del är omedvetet, så råder det intet tvivel om, att det i alla händelser existerar, och att det kommer att bli mer och mer medvetet, allteftersom uppfostran förbättras.

Huru bristfällig en medelsnittskvinnas politiska uppfostran än må vara, så inser dock även den mest okunniga vad som fattas i bostadsväg. De hoppas, att regeringen skall gottgöra dessa brister och bostadsfrågan komma att intaga en viktig plats i alla partiers reformprogram. Anlitandet av kvinnor, som redan äro välkända på det sociala reformarbetets område antyder att kvinnlig intelligens och energi kommer att tagas i allt större anspråk i det allmännas tjänst under den kritiska tid, som kommer efter kriget, den tid, som framför allt måste ge landets barn vederlag för krigets lidanden och beakta deras rättvisa krav.

E. Classen.

Rikс 25 50 Allm. 62 96

La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

Söders "English School"
Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

Kvinnor i tyska nationalförsamlingen.

Enligt hittills ingångna underrättelser ha vid valen till tyska nationalförsamlingen däri invalts två kvinnor: d:r Gertrud Bäumer (demokratiska partiet) och den bekanta ledarinnan i kvinnorörelsen, författarinnan d:r Käth Schirmacher.

Arbetet ute i landet.

I fattigvårdsstyrelse äro invalda:

I *Motala socken:* fröken Ottilia Almberg, ordinarie, fru Signe Thörnqvist, suppleant.

I *Motala stad:* fröken Erika Häckner, ordinarie, fru Augusta Lundberg, suppleant.

I livsmedelsnämnden i staden: fru Augusta Lundberg, ordinarie.

Johan Bojers stora nutidsromaner på svenska.

Som uttryck för samtidens djupaste längtan kan man beteckna dessa båda sista romaner av Johan Bojer: Den stora hungern och Världens ansikte. Till svenska förtjänstfullt överförda, den förra av fil. kand. Per Edvin Sköld, den senare av författaren Erik Lindorm.

Det är tidens stora frågor och aktuella problem, framförda i ett underbart språk och med konstnärens heliga låga, som än flammar och sprakar, än värmer och sonar sida efter sida, läsaren emot. Det är livet, naket, oskrymtat, dess drivande makters spel, den stora hungern, det är ett återsken av världens ansikte — på gott och ont. Ty rättfärdighetskravet håller denna författare högt och levande. Tron på livets läkande krafter har han ej släppt, fast han sörjande blottar dess många sår.

I nordisk litteratur stå Den stora hungern och Världens ansikte bland senare års främsta arbeten; vi rekommendera dem på det varmaste.

Rösträtt för Kvinnors

tredje nummer för 1919 innehåller bl. a.:

Kvinnorna och de förestående valen. Ett upprop från L. K. P. R.
Den stora skolreformen.
En svensk förening för nationernas förbund.
Hortense Berg †.
Svaret.
Rösträtten som kommer. Av *E. P-son.*
Skydd mot barnarbete. — Lika lön för lika arbete. Ett kvinnornas upprop till Internationella konferensen i Schweiz.
Den första kvinnan i ett riksdagsutskott.
De engelska kvinnorna och valen.
Eline Hansen. Av *Anna Wicksell.*
Upprop till ett världsförbund av röstberättigade kvinnor.
»När jag blir riksdagsman.» Av *V. v. K.*
De franska kvinnorna och rösträtten.
Böra kvinnorna ha ett eget tidningsorgan? Av *Dagmar Waldner.*
Nydaningsarbetet efter kriget.

Stockholm 1919. Ivar Hæggströms Boktryckeri A.-B.